

MoniSoTe – Saamen kielten ja kulttuurin osaaminen sote-alalla

Lydia Heikkilä

Esitys: Riitta Lehtola-Kosonen

Sámi Poske, Posken saamelaisyksikkö

18.8.2022

SÁMEDIGGI
SÁMITIGGE
SÁÁ'MTE'G'G'
SAAMELAISKÄRÄJÄT

Lassefápmu
EU:S
2014–2020

Eurohppá uniovdna
Eurohppá sosiálafoanda

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Lapin toimintayksikkö

Taustaa

- Saamenkielisten palvelujen saatavuutta sekä asiakaskokemuksia on kartoitettu monissa tutkimusraporteissa sekä selvityksissä

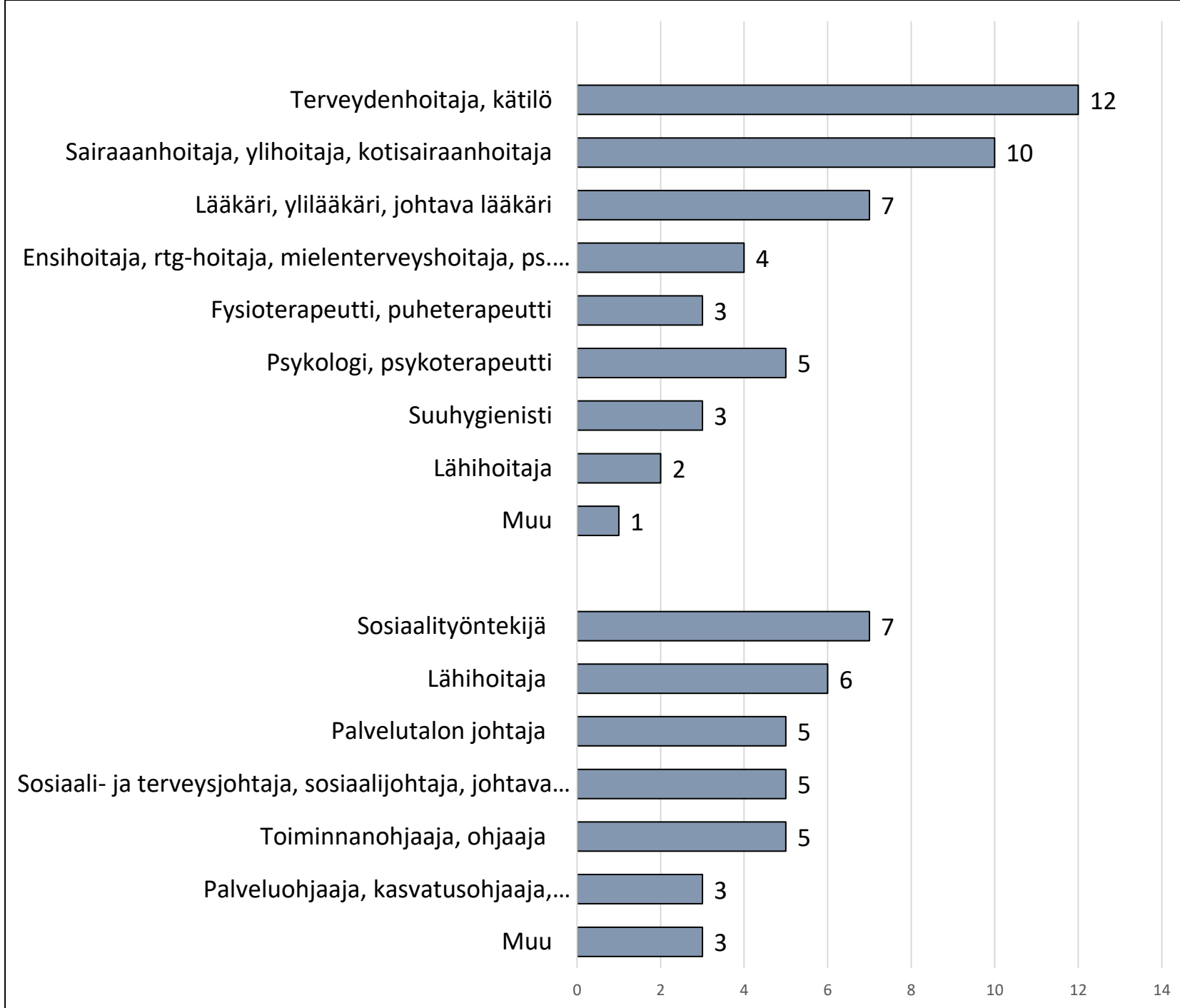
mm. Pasanen 2016:Saamen kielibarometri

- (Labba ym. 2016; Lehtola & Ruotsala-Kangasniemi 2017; Pasanen 2016; Arola 2020; VNK 2017, Heikkilä ym. 2019, Saamelaiskäräjät 2020)
- Systemaattista seurantatietoa saamenkielisten sote-palvelujen saatavuudesta, käytöstä ja palvelutyytyväisyydestä ei ole (kunnat)
- Tarpeen nähdä ja ymmärtää paremmin, mitä haasteita ja ristiriitoja liittyy saamen kielten oppimiseen ja käyttöön työkielenä sekä saamenkielisten sote-palvelujen toteutukseen.

MoniSote-hanke

- *Monialaista ja -tieteistä osaamista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille (MoniSoTe) –hanke 2020-2022*
- Toteuttajat: Lapin yliopisto, Lapin ammattikorkeakoulu ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
- Kyselytutkimuksen tavoitteena oli selvittää sote-alan työntekijöiden tämänhetkisen osaamisen tilannetta liittyen saamen kieliin ja kulttuuriin sekä niitä koskevia lisäkoulutustarpeita
- Nelikielinen Webropol-kysely (inarin, koltan-, ja pohjoissaame, suomi).
- Kohderyhmä: saamenkieliset ja/tai saamelaisasiakkaiden parissa työskentelevät sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset: i) Saamelaisalue, ii) Muu Lappi iii) Muu Suomi > N=84

Kuvio 3.
Ammatti tai
työtehtävä,
jossa toimii
(lkm,
n = 81).

Terveysten-
huolto 46

Sosiaali-
huolto 34

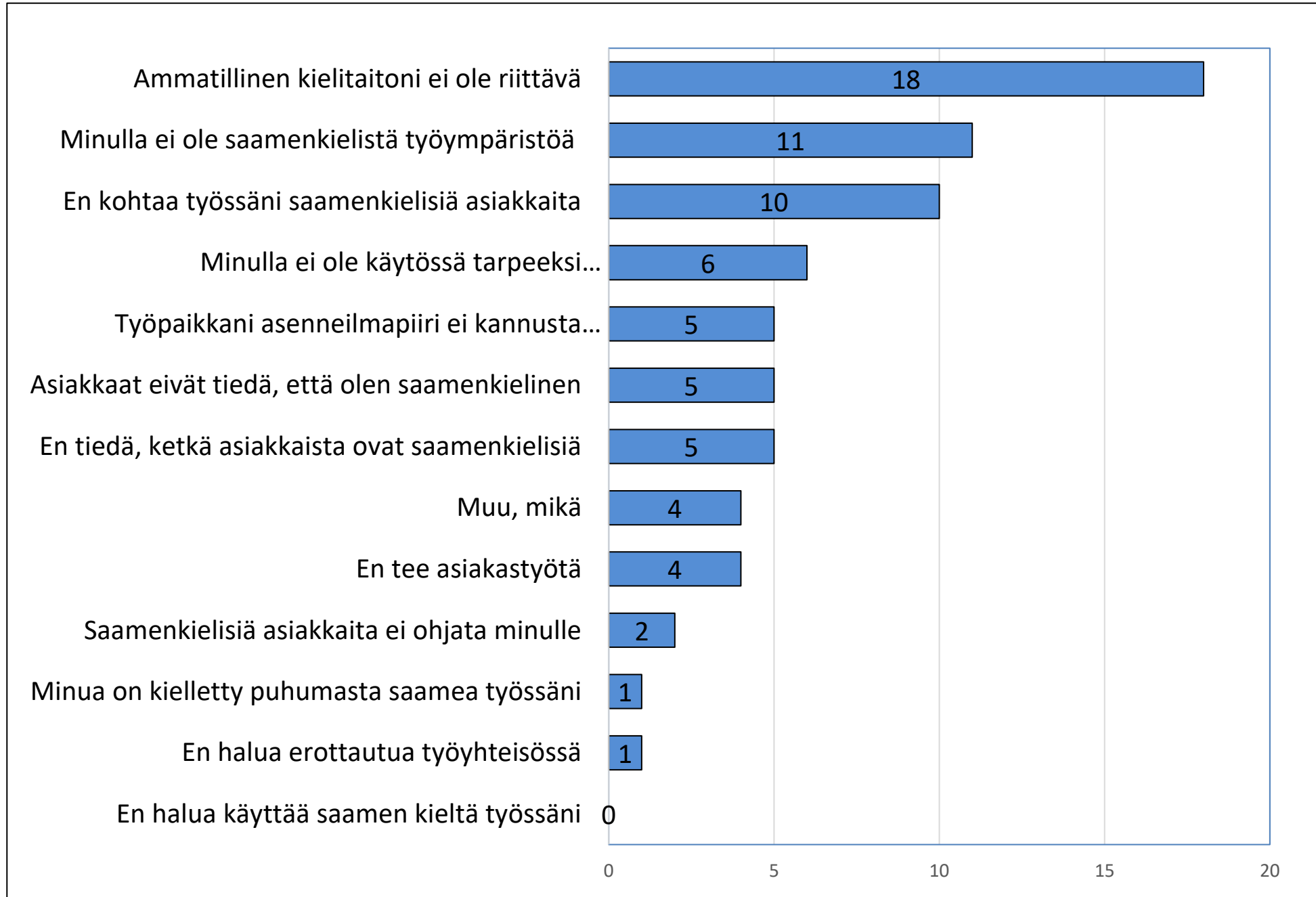
Saamen kielten taito

- Työkieli 20 (PS 18 ja IS 2)
- Arkikieli 12 (PS 8 , IS 3 ja KS 1)
- Passiivinen kielitaito 32 (PS 18, IS 13 ja KS 1)
- Huom! Omaa kokemusta saamen kielen osaamisesta voi värittää monet seikat, jotka voivat liittyä assimilaationhistoriaan. Huono kielellinen itsetunto (Arola 2020), *Jaskkes giellamáhttu* (Aikio-Puoskari 2015); kieliryhmien suuret keskinäiset erot

Työntekijöiden haasteet

- Vastaajat tiedostivat hyvin saamen kielten osaamisen tärkeyden ja sen, että asiakkaiden tulisi saada laadukasta palvelua omalla kielellään.
- Kokivat kielitaitonsa puutteelliseksi työn vaativuustasoon nähden.
- Ammatillinen vastuu suuri, vajaa kielitaito vaikeuttaa työskentelyä. Esimerkiksi psykologisissa tutkimuksissa on luotettavien tulosten kannalta erityisen tärkeää, etteivät tutkittava ja tutkija ymmärrä toisiaan väärin.
- Vaativissa tilanteissa vastaajat ilmoittivat käyttävänsä apuna tulkkia, jolloin tutkittava saa ohjeistuksen niin saameksi kuin suomeksi.
- Esihenkilö oli saattanut ohjeista, että asiakkaan ja työntekijän oikeusturvan vuoksi tulisi ottaa asiakastilanteeseen tulkki mukaan

Kuvio 7. Miksi et käytä saamea työssäsi? (lkm, n = 30, vastausten lukumäärä 72).

Kuvio 8. Edellytykset saamen kielten käytölle työssäsi (% , N =38, vastauksia 118)?

Uinuva kielitaito

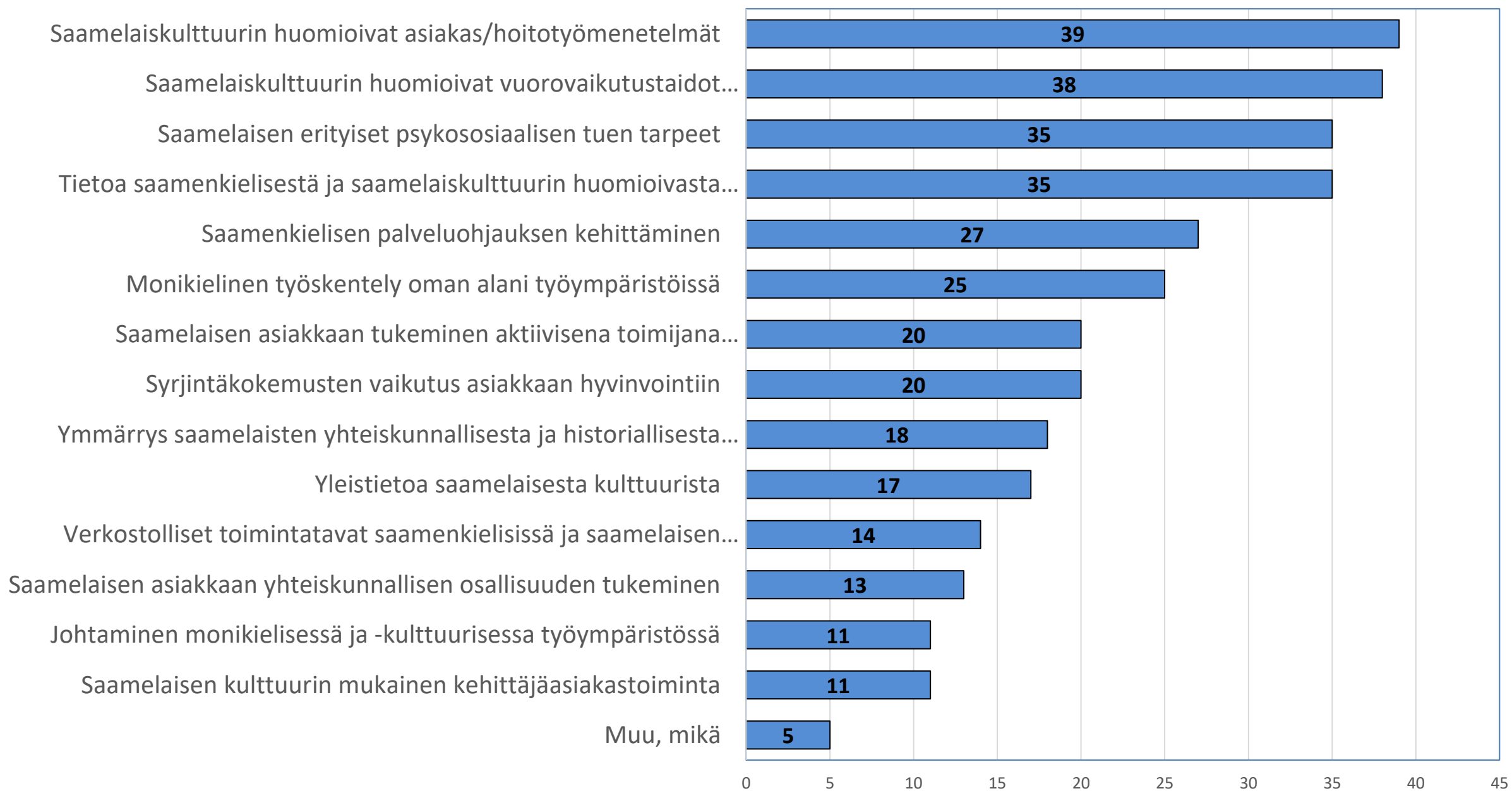
- Saamenkielisten palveluiden edistämisen näkökulmasta 32 sote-alan ammattihenkilöllä on potentiaalinen kielitaito
- Passiivisen kielitaidon ja arkikielen tasoisen kielitaidon nostaminen ammattikielen tasolle, lisäisivät merkittävästi pohjois- ja inarinsaamen taitoisen ammattihenkilöstön määrää.
- Vaatii kohdennettua koulutusta
- Nopeuttaisi kielitaitoisten osaajien lisäämistä alalla.

- Koltansaamen kielen tilanne on hälyttävän.
- Työkielentasoista koltansaamen kielen taitoa ei ilmoittanut omaavan yksikään sote-alan työntekijä.

Työnantajan osallisuus

- Saamen kielten käyttö työkielenä ei riipu vain yksittäisten työntekijöiden kielitaidon parantamiseksi tehdyistä toimista
- Edellyttää myös laaja-alaisempia kehittämistoimia ja toiminnallisia muutoksia työorganisaatioissa. Esim.
 - tunnistetaanko saamenkielisten asiakkaiden kielelliset tarpeet (palvelutarpeen arviointi) ja
 - ohjautuvatko saamenkieliset asiakkaat saamen kielten taitoisille työntekijöille (palvelupolut, palveluohjaus, työnjako).
- Saamen kielten käyttö liittyy myös laajempaan kulttuurisen kohtaamisen osaamiseen, kuten vuorovaikutustaitoihin.
- Saamelaiskulttuurin mukaiseen asiakastyöhön tarvittavaa osaamista ei ole saatu ammatillisen koulutuksen yhteydessä vaan oman elämäntilanteen ja aseman kautta (suku- sekä muut yhteydet).
- Saamenkielisten työntekijöiden verkostollisen tuen tarve myös kulttuurisessa osaamisessa.

Kuvio 11. Millaista saamelaiskulttuuriin liittyvää sosiaali- ja terveysalan koulutusta tarvitsisit lähiaikoina?
Voit valita useamman. (lkm, n = 67).

Koulutustarpeet

- Suurimmat ja kiireellisimmät sote-henkilöstön lisäkoulutustarpeet kohdistuvat saamen kieliin
- Saamenkielistä sote-alan ammatillista sanastoa koskeva lisäkoulutustarve liittyy erityisesti terveydenhuollon ja hoitotyön sanastoon
- Saamenkielisen ja kulttuurinmukaisen sote-materiaalin tarve
- Lisäosaamista kaivattiin eniten saamelaiskulttuurin huomioivista asiakas- ja hoitotyömenetelmistä sekä kulttuurisista vuorovaikutustaidoista.
- Digitaidot
- Johtaminen
- Opiskelua etenkin saamelaisten kotiseutualueella tarvitaan räätälöidyin koulutuksin ja etäopiskelumahdollisuuksia hyödyntäen

Giitu! Takkâ! Spä'sseb!
Kiitos!

riitta.lehtola-kosonen@samediggi.fi